

Een leven zonder mams

Een leven zonder mams

Ronald Jas

Auteur: Ronald Jas

Coverontwerp: Afbeelding René-Xavier Prinnet: Pêche á la crevette (1920)

ISBN: 9789403752358

© 2024 Ronald Jas

Hij draaide langzaam het parkeerterrein op en zocht een lege plek. Hij zag een vrije plaats en parkeerde de auto in een van de vakken. Buiten woei het licht en lenteachtig. Door de open ruimte had de wind vrij spel op de bladeren en takjes van de lage, strak bijgehouden struiken. Een melkzonnetje maakte de lucht lichter dan de afgelopen weken. Hij wandelde naar de hekken. Daarachter begon een schelpenpad. Het knarste onder zijn voeten waardoor hij werktuiglijk zijn pas vertraagde. Hij nam het eerste pad links en vervolgde zijn weg tot aan een kleine border. Verderop zag hij haar op een bankje zitten.

Hij begreep door haar aarzelende arm die naar een zwaai neigde, dat zij er niet zeker van was of hij het werkelijk was. Maar toen hij dichterbij kwam, zette ze haar zwaai door. Ze stond op. Hij was nu een paar meter van haar verwijderd.

‘Ik moest even wat langer kijken’, zei ze.

‘Je bent grijzer geworden. En ook wat dikker.’

Ze maakte aanstalten om hem te omhelzen maar hij stak zijn hand wat vormelijk uit en brak daarmee haar aanzet tot omhelzing af.

Nu keek hij haar ook aan. Haar gezicht was brozer geworden, minder samenhangend. De lichte beige ouderdomsvlekken rond haar ogen hadden zich verbreed tot oranjebruine eilandjes. Haar ogen leken wat dieper in de oogkassen te liggen maar droegen nog altijd een herkenbare reebruine kleur. De wallen onder haar ogen, kenmerkend voor de familie, lagen diep en donker als altijd. De mond onveranderd, een beetje smalend. Haar haren nog vol maar overal lichtgrijs, als gevolg van de capitulatie die ze tien jaar geleden had ondertekend. Ze had het ‘uit laten groeien’, precies zoals de kapper het zo pijnloos

mogelijk had geformuleerd. Haar kleding was onveranderd; licht en wijdvallend. Een bodywarmer in gelige en oudroze tinten, die haar gezwollen buik verhulde. Het enige wat slank aan haar was gebleven waren haar onderbenen en enkels, die door een roze broek met nauwsluitende pijpen werden omvat. Daaronder witte mocassins met gouden bolletjes erop.

‘Dat is lang geleden’, sprak ze. Hij knikte.

‘Ik heb me vaak afgevraagd wat ik op dit moment zou voelen. Ik denk nu dat het opluchting is.’

‘Opluchting’, herhaalde hij, niet vragend.

‘Ja, inderdaad, Omdat je hiermee eindelijk ook laat zien dat het niet zo door kon gaan.’

Even was het stil.

‘Hoe lang is het nu geleden?’

‘Wat precies?’

‘Dat we elkaar voor het laatst zagen.’

‘Ik heb het eerlijk gezegd niet bijgehouden’, veinsde hij. Ik denk dat het na de crematie van papa was.’

‘Ik heb toen, geloof ik, iets verkeerd gezegd over je speech.’

‘Dat klopt.’

‘Weet je nog wat ik heb gezegd toen?’

‘Weet je het zelf niet meer?’

‘Nee, het was iets heel onbelangrijks, niks bijzonders. Pas later begreep ik dat je je eraan gestoord had.’

‘Je vond het vervelend dat ik je niet genoemd had in mijn afscheidswoord voor mijn vader.’

‘Heb ik dat zo gezegd?’

‘Nee, niet letterlijk, Letterlijk zei je iets als: ‘Goeie speech, maar ik vond wel dat er iets ontbrak.’ Het was de nadruk die je legde in die zin, met een toon alsof je me een standje gaf. En dat je je direct daarna omkeerde en wegliep. Het enige wat je, koud twee minuten na het afscheid deed, was mij een verwijt maken over mijn afscheidstekst voor papa. Geen troostend woord, geen condoléance.’

‘Maar ik had je aan de telefoon toch al gecondoleerd?’

‘Je bedoelt dat rare gesprek een dag nadat papa was gestorven? Je belde me omdat je benieuwd was naar de details van papa’s dood. En je was erg geïnteresseerd in of hij wel een begrafenisverzekering had. Zijn lichaam was nog warm, maar jij wilde vooral weten hoe hij was gestorven en of hij wel goed verzekerd was. Het gesprek ging meer over jouw gevoelens en gedachten dan die van mij, herinner ik me.’

‘Maar ik hoorde het dan ook van Merel. Jijzelf nam de moeite niet om mij te bellen. Volgens mij vond je het zelfs niet nodig om mij uit te nodigen voor de uitvaart.’

‘Nee, dat vond ik ook. Je was al meer dan veertig jaar van hem gescheiden, jullie hadden geen enkel contact meer en gezien onze relatie was jouw aanwezigheid daar niet erg logisch.’

‘Toch heb ik een boekje voor op de kist gestuurd, samen met mijn zus.’

‘Een bos rode rozen. Je had blijkbaar niet in de gaten wat een bos rode rozen betekent. Ik heb het er met Merel nog over gehad of wie die wel bij de kist moesten zetten. Het riep vragen op.’

‘Jullie waren veel te kritisch, we bedoelden het oprecht.’

‘Je noemde mijn afscheidswoord ook een speech, alsof het een voorstelling betrof. Het was geen speech, het was een afscheidswoord.’

‘Je was altijd al overgevoelig voor woorden. Ik kon jou altijd kwaad krijgen als ik een woord gebruikte wat niet paste. Terwijl je zelf toch ook best slordig sprak af en toe. Zeker als je boos was.’

‘Maar dat was denk ik wel de laatste keer dat we elkaar zagen.’

Ze draaide zich naar hem toe en keek hem aan. Haar blik zocht een aanknopingspunt.

‘Weet je dat ik nog steeds niet begrijp? Waarom je me vanaf toen niet meer wilde zien. Ik hoorde dat pas weer maanden later, van Merel. Ik vond het zo overdreven, om over een paar woordjes zo boos te zijn. Je had dat wel vaker. Dat je je terugtrok in zo’n beledigd zwijgen, maar nooit zo lang als die keer.’

‘Ik heb toen ook niet hardop gezegd dat ik je niet meer wilde zien. Toen ik alles een paar weken na de crematie op een rijtje zette, kwam dat inzicht vanzelf. Maar toen had ik nog niet de durf en de energie om het uit te spreken. Ten dele ook omdat ik wel kon voorspellen dat het bij jou alleen maar weer zou leiden tot boosheid en het rondpompen daarvan in je eigen kring. Mijn verdriet interesseerde je gewoon niet. Je zat gewoon te wachten tot ik contact op zou nemen. Maandenlang kon je wachten, tot de ergernis te groot werd en dan begon het beledigen en klagen weer van voren af aan.’

‘Wat had je gewild dat ik zou doen? Ik heb je na een paar weken nog eens gebeld maar je nam niet op. Later stuurde ik je een mailbericht om te vragen wat er aan de hand was.’

‘Dat mailbericht was eigenlijk precies wat me de knoop deed doorhakken. Zo’n bericht waarin je vooral jezelf weer centraal zette en tegelijk de vermoorde onschuld uithing. Met van die zinnen als: ‘Wat heb ik jou ooit misdaan?’ of: ‘Ben nou eens een keer zo flink om mij in mijn gezicht te vertellen wat er aan de hand is, een echte vent heeft dat lef tenminste.’ Je vroeg helemaal niks, je gelastte mij om weer contact op te nemen en noemde mijn keuze om je niet meer te willen zien laf en onvolwassen. Dat mantra had je gekozen: Ik was kinderachtig, laf en niet flink door jou niet te vertellen wat er aan de hand was. Die woorden gebruikte je om de aandacht te verleggen naar mij en tegelijk alles te negeren wat er ooit was voorgevallen, alsof het een volkomen nieuw probleem was ontstaan. Alsof ik je nog nooit had uitgelegd waarom het tussen jou en mij nooit goed liep, alsof er niet honderden redenen waren om jou niet meer te zien.

Door elke confrontatie tussen ons bij voorbaat te reduceren tot futiliteit of domweg te vergeten, kon je ook steeds doen alsof het je verbaasde. Alsof het als een steen uit de lucht kwam vallen, zo onverwacht. Een karrevracht aan eerdere ruzies, incidenten en confrontaties telde niet, die vergat je onder het mom van ‘ouwe koeien’. Maar die loeiden wel voortdurend door onze hele geschiedenis heen.

Zo begon ik dat ingesleten patroon te herkennen: onze meningsverschillen vertaalde je naar iedereen toe met mij als kwaaië pier in de hoofdrol. Jij gooit er in een emotionele bui iets kwetsends, iets grofs, iets aanmatigends of iets beledigends uit, ik word daar boos of verdrietig om. Maar ik zeg er niks van, om God weet wat voor reden. Om het idee van een niet bestaande goede sfeer tussen ons niet te bedreven, om niet weer ruzie met je te krijgen, uit vermoeidheid, uit het

ontbreken van energie om opnieuw die hele gifbeker weer te moeten leegdrinken. Ik sluit me op in een lange stilte van gekwetstheid en moedeloosheid omdat ik weet dat er toch niets zal veranderen. Ik laat een tijd lang niks van me horen en vervolgens roep jij mij via allerlei kanalen, via allerlei mensen, ter verantwoording. Want uiteindelijk was ik degene was die vervelend, onvolwassen of koppig was.

Jij vond dat je vanwege je heiligverklaarde moederschap het recht had mij te kwetsen en te beledigen, mij van alles te mogen verwijten. Jouw handelen, jouw uitspraken, jouw keuzes waren immuun voor kritiek. Jij mocht met mij of de benadering daarvan de vloer aanvegen, je had jezelf ervan overtuigd dat dat de enige manier was waarop je mij kon en moest rechtzetten. veertig jaar lang mocht je mij van jezelf als kleuter behandelen, want je vond mij daadwerkelijk ook nog een kleuter. Na die uitvaart was de maat vol. Het hoefde niet meer voor mij, ik was het helemaal beu.'

'Maar je had het toch in een brief of e-mail kunnen opschrijven? Je schreef altijd zo goed, dat vond ik altijd al. Vanaf dat je een kleine jongen was, kon jij jezelf veel beter in geschreven woord uitdrukken dan in gesproken woord. Waarom schreef je het niet op?'

Hij zuchtte diep. 'Ach, we hebben in ons leven talloze aanvaringen gehad. Ik heb er tientallen keren iets van gezegd, erover gebeld, het in brieven en mailberichten aan je geschreven. Het hielp nooit, je enige reactie was altijd een serie verwijten uit het verleden, een lawine aan jij-bakken en dan begon het gewoon altijd weer van voren af aan. Eén keer heeft je broer nog tussen ons bemiddeld omdat we er na weken van wederzijdse beschietingen weer eens niet uit kwamen. Weet je dat nog?'

Ze schudde haar hoofd: 'Nee, ik weet wel dat mijn broer een keer met jou op bezoek is geweest en dat we het erover hebben gehad waarom jij zo weinig bij mij langs kwam. Merel kwam veel vaker langs, ik vond het heel raar dat ik jou zo weinig zag. Maar mijn broer ging de psychiater uithangen. Al bewonderde ik dat hij professor in de rechten is geworden, had hij het nu opeens allemaal over trauma's en zo en toen ben ik wel afgehaakt. Wat wist hij daar nou van? Dat had hij wel vaker, mijn broer, hij dacht dat hij door zijn universitaire opleiding overal verstand van had. Enfin, ik had er niet veel aan, aan dat gesprek. Dat weet ik nog wel.'

'Nou, ik had zeker wel wat aan dat gesprek. Hij vatte het probleem tussen ons wel goed samen: jij vond dat kinderen de plicht hadden hun ouders eeuwig dankbaar te zijn voor het leven en de opvoeding die ze hadden gekregen. Jij vond ook dat ouders het recht hadden om op hun oude dag te worden vertroeteld en verzorgd door hun kinderen, geen enkele voorgeschiedenis telde daarbij mee.

Maar ik vond dat ouders die hun kinderen hadden verwaarloosd, zoals jullie, die een zelfzuchtig leven hadden geleefd en zich vrijwel nooit iets hadden aangetrokken van het welzijn of geluk van hun kinderen, helemaal niet automatisch het recht hadden op verzorging door diezelfde kinderen. Die mochten wat mij betreft blij zijn dat ze af en toe eens op hun kleinkinderen mochten oppassen.

Het kwam erop neer dat jij vond dat je het prima had gedaan als moeder en dat ik vond dat jij het had verknold. Jouw broer noemde het een onoverbrugbare kloof tussen ons en adviseerde dat het beter zou zijn om ons contact zo oppervlakkig mogelijk te houden en te beperken tot hoogtijdagen zoals verjaardagen en Kerstmis.'

‘Nou, daar ben je dan ook niet in geslaagd, want jij bent daarna echt niet op al mijn verjaardagen geweest. Maar al te vaak konden jullie niet of wilden jullie niet langskomen. Dat advies van mijn broer heb jij zelf al niet opgevolgd, dus wat verwijt je mij dan?’

‘Nee, dat klopt. Alles bleef hetzelfde, ook na dat gesprek. Bij jou en bij mij. Het was een loopgravenoorlog geworden tussen ons.’

Ze ging verzitten en stak een sigaret op.

‘Weet je wat ik nooit heb begrepen? Dat jij op je dertiende veel verstandiger was dan je later was. Tot je dertiende kon ik veel beter met jou praten dan daarna. Je begreep toen wat er gebeurde, je doorzag wat er in ons gezin aan de hand was en kon mij ook steunen. Je begreep waarom ik voor mezelf moest kiezen.’

Hij veerde op: ‘Precies dat is waarom het uiteindelijk is mis gegaan tussen ons.’

‘Wat?’

‘Die woorden: ‘dat je nu eindelijk voor jezelf ging kiezen’. Dat waren de woorden die je rond je veertigste voor het eerst uitsprak, toen je had besloten van papa te scheiden. Ik weet dat nog heel goed, ik was pas dertien, maar ik heb me toen al afgevraagd wat je daar precies mee bedoelde.’

‘Het leven met je vader was niet makkelijk, dat weet je zelf ook wel. Ik had het gevoel dat ik geen enkele waardering meer kreeg in ons gezin.’

Hij glimlachte onderdrukt: ‘Hoe zou ik dat gemist kunnen hebben? Je hebt me dat uittentreuren uitgelegd in die periode. Nachtenlang hield je me wakker om te vertellen wat er allemaal mis